

KALAUZ

A SIKETNÉMÁK OKTATÁSA ÉS NEVELÉSE TERÉN.
HAVI FOLYÓIRAT.

ELŐFIZETÉSI ÁRA :	Felelős szerkesztő és kiadó :	HIRDETÉSEK ÁRA :
Egész évre .... 2 forint 50 kr.	Scherer István	Soronként .... 15 kr
Egyes szám ára : 25 kr.	Vác, Fő-utca 694. sz.	Bélyegilleték 30 kr.

Előfizetési felhívás!

Midőn lapomat a nagyérdemű tanítóvilág s érdeklődő közönség szives figyelmébe ajánlanám, nem mulaszthatom el, hogy annak céljáról s irányáról néhány szóval számot ne adjak.

Lapom célja a hazai siketnéma-oktatás előmozdítása. Tudvalevő dolog, hogy a szerencsétlen négyérvékűek oktatása hazánkban jelenleg még nagyon elhanyagolt állapotban van. Intézeteink alig vannak, az alkalmas tanerők száma kevés s ezért egyelőre a népiskola segélyére vagyunk utalva. Fel akarom tehát hívni a néptanítók figyelmét a siketnémaok tanítására s ezekből közleményeim nem lehetnek tisztán a szakember számára írva, viszont nem is ölelhetik fel pusztán azon intézkedéseket és mozgalmakat, melyek a siketnémaok tanítását a népiskolákban czélozzák. Míg egyrésztől tájékoztatni kívánom hazánk néptanítóit a siketnémaság lényege s okairól, a siketnémaok tanítási módja s jövőendő életpályájáról általában, nem zárkozom el az oktatás egyes ágainak részletezésétől sem.

Írányadóm lesz a siketnémaok életboldogsága. Mindazon tényeket és intézkedéseket, melyek ennek előmozdítását

Elő nem fizetés esetén kérem a mutatvány példány visszaküldését.

czélozzák, történjenek azok hazánkban, vagy külföldön, lapom keretéhez mértén közleni fogom.

Azonfelül a hazánkban ez irányban nyilvánuló mozgalmakat, amennyire lehet, elősegitem.

A siketnéma-oktatás terén megjelenő művekről rövid és szenvedélytelen bírálatokat közlök, de személyes érdekeknek — lapom komoly irányu lévén — tért nem nyitok.

A »Kalauz« havonta 1 ivnyi (16 oldal), esetleg másfél ives tartalommal fog megjelenni mindig a hónap elsején s előfizetési ára egy évre 2 frt 50 kr.

Az előfizetési pénzek a »Kalauz« szerkesztő és kiadóhivatalának (Vác, Fő-utca 694. sz. a.) küldendők.

A nagyérdemű tanítóvilág s érdeklődő közönség szives pártolását kérve, tisztelettel vagyok

Vácson, 1887. július hó 31-én

Scherer István,
a »Kalauz« szerkesztő-kiadója.

Czélja s haszna a siketnémák oktatásának a népiskolákban.*)

Mielőtt ezen czim tárgyának fejtegetésébe bocsátkoznám, szükségesnek tartom azok kedvéért, kiknek mindeddig talán még nem volt alkalmuk a siketnémák természeti sajátságait megfigyelni s tanulmányozni:

1-ör ezekről szólni,

2-or megfelelni ezen feltehető kérdésre: oktalható-e a siketnéma halló gyermekekkel egyetemben a népiskolákban?

A siketnémák természeti sajátságait illetőleg a tapasztalás azon meggyőződésre vezetett, hogy szintoly elméleti tehetséggel bírnak, mint épérzékű embertársaik; beszédszerveik alkata nem kevésbé szabályos, mint a hallás érzékével megáldottaké: ennél-fogva csak azért nem tanulhatják meg rendes úton az anyanyel-

---

*) Mutatvány szerzőnek ezen czimű értekezéséből: »A siketnémák oktatása a népiskolákban«, a melyre ez úton is felhívjuk az érdeklődők figyelmét.

vet, mert nem hallhatják más emberek beszédjét. Ha az orvosi tudomány azon varázserővel bírna, hogy a megromlott fülszervek szabályszerű érzékének fogékonyságát gyógykezelés által helyreállítani tudná, a siketnéma gyermek némasága magától azonnal megszűnnék: mert képes volna környezete hangképekben nyilatkozó eszméinek kifejezéseit utánozni épenúgy, mint mi, kik hallunk, azokat elsajátítottuk.

Ez esetben tehát nem volna közöttünk semmiféle különbség.

A siketnéma mindamellett még is képezhető, mert hallás-hiányától eltekintve van még négy érzéke, melyeknek fogékonysága elegendő arra, hogy szakszerű behatással lelkiteheségeit ébresztve s művelve kívánatos eredménnyel fejleszthessük.

Valamint a halló gyermek kiválólag fülérzéke által fog fel mindent, úgy a siketnéma sajátlagos eljárás által fejlesztett szem- s kéz-érzékeinek gyakorlottsága alkalmas: pótolni a hallás hiányát.

Ebből következtetve, elmondhatjuk: valamint az érzékű ember ismeret- s eszmeterjesztő főközege: az akusztika, — úgy ez a siketnémánál: az optika s kézérezék észszerű felhasználása által helyettesíthető.

Igen ám! De itt már a 2-ik pontban foglalt következő kérdéssel kell foglalkoznom: oktatható-e a siketnéma halló gyermekekkel egyetemben a népiskolában? vagyis: miután a siketnéma gyermek nem hall, ennélfogva pedig beszélni sem tud; minthogy nem érti a tanító szavait, ez pedig viszont őt nem érti meg; továbbá mivel nem követelhető, hogy a néptanító külön órákban tanítsa; hozzájárulván még az is, hogy a tanító nem bír szakképzettséggel: eredménnyel oktatható-e a siketnéma a népiskolában?

Mindezt megfontolva világos, hogy a siketnéma:

1-ör a népiskola rendszeres módszerével nem tanítható;

2-or hallás hiánya s némasága sajátlagos eljárást igényel, mely úgy kezdetben alakilag s tartalmilag, mint folytatólag is egészen másféle, mint a milyen a népiskolákban alkalmaztatik;

3-or addig, míg szakszerűen nem képeztetik, nem foghatván fel önmagától az élőszó ajakmozdulatait, csak saját találékonyságából fejlett mimjeleivel, melyek könnyen elsajátíthatók, képes magát megértetni s ezek utánzásával másokat megértetni;

4. míg az, a mit az érzékű tanítvány, mielőtt iskolába jár, a szülői házban anyagilag s alakilag már elsajátított a népiskolában tovább fejlesztetik: ugyanarra a siketnéma csak legelemiében s szemléltetve tanítható.

A siketnéma egészen rendszeres kiképztetése tehát nem is lehet feladata és célja a népiskolának. De annyi mégis elérhető, hogy a siketnéma gyermek egyetmást előkészítéskép a későbbi intézeti oktatás előtt elsajátíthat. Világos az is, hogy:

a) az éperzékű tanulók hátránya s a tanító sajátlagos szak-képzettsége nélkül is írni, rajzolni és számolni tanulhat;

b) szemléltető oktatásban részesíthető; nem különben

c) tanórák alatt az éperzékű iskolatársak körében célravezető foglalkozással föltheti az időt;

d) némely tantárgyak előadásánál szellemi tevékenysége ébreszthető, mi a később következő rendszeres tanítás javára szolgál;

e) megvédhető azon veszedelmektől, melyeket iskola nélkül a henyé életmód s kóborlás okozhat;

f) fegyelemhez s szabályzott munkásságra szoktatható;

g) társalgási képessége, éperzékű iskolatársak körében s a tanító által vezetett gyakorlatok alkalmával, sokszorosan éleszthető;

h) iskolai foglalkozás által megtanulja figyelmét s erejét kitartással bizonyos tárgyra fordítani;

i) keze s szeme, midőn betűket és szavakat írni-, 10-ig vagy tovább terjedő számokat felfogni, megjegyezni s ezekkel műveleteket végezni tanul: gyakoroltatik; szintűgy tanulásra való fogékonysága s képessége fejlesztetik, úgy, hogy ezáltal lényeges előkészítést nyer a későbbi intézeti oktatásra.

Mindez tagadhatatlanul nagy nyereség!

Nyereség az iskola s szülői ház közötti érintkezés is, midőn a tanító, felismerve a gyermekben az otthoni nevelés hiányait, a szülőket ezekre figyelmezteti, tanácsával útbaigazítva őket: miként neveljék a siketnémát, ki, ha nem is húzna több hasznot az iskolai látogatásból, mint amennyi az eddig előadottakból kitűnik, még sem járna hiába a népiskolába.

A tapasztalás azonban azt tanusítja, hogy nagyobb eredmény is érhető el, ha a néptanító megszánván a siketnémát, gyakrabban csak egy-egy negyedórát szentel e célra, — segítkezésül használva egyik-másik éperzékű iskolatársát: a tanultak begyakorlására s ismételtsére mindannak, amit eszében kell tartania.

Igy a siketnéma gyermek értelme fokról-fokra fejlődik, írása napról-napra folyékonyabb lesz s az érzékileg szemlélték megnevezését könnyen megtanulja.

A néptanító legelső feladata.

Mindenekelőtt igyekezzék a tanító siketnéma tanítványait magához édesgetni s velők az iskolát megkedveltetni. Ez okból kezdetben csak rövid ideig tartóztassa naponként az iskolában s pedig csak oly órákban, midőn lehetőleg sokfélekép és közvetlenül a tanításban részt vehet, például az írásbeli- s rajzgyakorlatoknál, vagy a szemléltető oktatásnál, midőn különféle tárgyak, vagy képek mutattatnak fel. Leányiskolákban, ahol a tanítványok kötés-sel, vagy másféle kézimunkákkal foglalkoznak, ott a siketnéma leányok is rendesen részt vegyenek.

Mutasson továbbá a siketnémanak érdekes tárgyakat, vagy ezek rajzait s általa könnyen felismerhető tünetmények képeit, amennyiben lehetséges, színezve. Engedje meg, hogy ezeket egyedül maga is, vagy az érzékű gyermekek egyikével nézegethesse.

Továbbá nyájasan vezesse oda, hol halló iskolatársai játszanak. Ügyeljen arra, hogy ezek barátságos indulattal s szeretettel bánjanak vele, de különösen: hogy ne mókázzanak, ne kötekedjenek vele; ne ingereljék, vagy gúnyt ne üzzenek belőle. Ez által hamar meg fogja kedvelni az iskolát.

Később, midőn már használni tudja a táblát s palavesszőt, oly órákban is maradhat az iskolában, midőn nem lehetséges, hogy a halló iskolatársak oktatásában részt vegyen. Ilyenkor egyedül maga foglalkozhat írással, képeket nézegethet s megkísérélheti ezek, vagy más megfigyelt tárgyak lerajzolását tábláján egyszerű vonásokban.

Alkalmas s czélszerű, sőt kedves foglalkozásul szolgálhatnak vesszőcskék, színes kövecskék, vagy épületek összeállítására való játékszerek, melyek mintarajzok után, vagy szabadon a gyermek tetszése szerint, sokfélekép összeállíthatók, vagy rakhatók.

Fekete Károly

a siketn. kir. orsz. intézetének igazgatója.

A törvényhozás s társadalom kötelezettségei a siket-némákkal szemben.

Ha hazánkban a humanus intézetek számát tekintjük, fájdalommal tapasztaljuk, hogy e téren elenyészőleg csekélyet tudunk felmutatni. Különösen azok a szerencsétlenek, a kik leginkább

rászorultak a segítségre, vannak legkevésbé felkarolva. Utánozni, sőt felülmulni törekszünk a külföldet a nemzetgazdászati, ipar stb. tekintetében, de még a barom is kiválóbb figyelemben részesül nálunk, mint az . . . ember, különösen ha az isteni gondviselés egy érzékétől megfosztotta. E tekintetben vajmi hátra vagyunk még a külföld megett. A szerencsétleneknek csak egy osztályára akarok ezuttal rámutatni, a siketnémákra, a kikről a felvilágosult államokban már teljesen, nálunk majd nem sehogy sincs gondoskodva.

Mi a siketnéma? sokan nem tudják s hányan vannak, a kik képezhetőségében kétkednek, észtehetségét kétségbe vonják!

Igaz, a természet mostohaága fukarul bánt vele s első tekintetre szálnalmon kívül egyebet nem érezhetünk iránta, ha azonban tovább figyelve látjuk, hogy úgy tetteiben, mint beszédjében gondolkozó észt, erős megfigyelő tehetséget tanusít, önkéntelen kérdezzük: „nem lehetne-e rajtad segíteni?”

Nem élünk abban a korban, mikor még véteknek tartott, ha valaki a gondviselés utait egyengetni akarta. Ez a tévhit hátráltatta a humánus intézetek keletkezését hajdan, de nem lehet akadály jelenleg. A siketnéma ép oly szenvedő ember, mint a beteg. Ha az orvosi kezelés segíthet ezen, miért haboznánk, hogy amazon is segítsünk? Segítség van, azt a külföld, de hazánk is bizonyíthatja. Valjon nem követünk-e el mulasztást akkor, ha segítség tudatában őket továbbra is magukra hagyjuk?

Szabad-e ölbe tett kezekkel másnak szenvedését néznünk, mikor egy kis jóakarattal s csekély áldozattal megmenthetjük?

Egyesek közönyösek lehetnek, de vétek volna, ha a törvényhozás s társadalom is követné őket ebben.

Mit tegyen e kettő?

Karolja fel az elhagyatott siketnémák ügyét s tegye őket is emberré. Ismerje el a törvényhozás, hogy a siketnéma ép olyan jogokkal bír, mint a halló; a társadalom pedig nyújtson szerető, segítő kezet s támogassa őt.

Körvonalozzuk e két teendőt.

Mikor hazánkban a népoktatási törvény életbe lépett, a négy-érzékűek nem ismertettek el emberekké. Csak az mentheti a törvény ezen rendelkezését, hogy a siketnémák száma kevésbé volt ismeretes s ezek képezhetősége, — oktatási módja — s az oktatás céljáról csak kevesen birtak tudomással még azok közül is, a kik azok képviselőivel voltak megbizva.

E tekintetben a külföld sem járt el másképp. De e nem szán-

dékos mulasztást ott-már kipótolták azon intézkedéssel: hogy a siketnémát tanítani kell. Ez a kötelesség vár a törvényhozásra nálunk is.

Arról beszélni, hogy van-e haszna és célja a siketnémák tanításának, némileg időszerütlenné vált. Ez kétségen kívül áll s csak arról lehet szó, mi módon érhetnők el hazánkban azt, hogy a lehető legrövidebb idő alatt összes tanköteles siketnémáink oktatást nyerjenek?*) Ha a kormányra hárítjuk e tekintetben a felelősséget helytelenül járunk el, de ép oly igaztalanok vagyunk, mikor a társadalmat vádoljuk mulasztással.

Tény, hogy az első lépést a kormánynak kell megtennie avval, *hogy a siketnémák köteles tanítását elrendelje*. Nem joga, de kötelessége ez.

Kötelessége védelmébe fogadni a szerencsétleneket s intézkedni arról:

1-szor, hogy az összes hazánkban élő siketnémák, ha életkoruk 10 évét túl nem haladták, iskolába járjanak;

2-szor, hogy a megyék részükre különleges iskolát létesítsenek s azok fenntartásáról gondoskodjanak;

3-szor, hogy addig is, míg a sn. iskolák felállítatnak, a szülők siketnéma gyermekeiket a hallók iskolájába járassák.

Csak ha a megyék területükön élő siketnémáik tanítására köteleztetnek, várhatjuk, hogy ez az ügy lendületet nyerjen. Oly kevésre van e tekintetben szükség...

A megyei iskolák felállítási módja pl. a következő lenne:

1. Bizottság küldetik ki, mely a siketnémák számát összeírva javaslatot terjeszszzen elő, hogy a megyének mely pontján állítandó fel az iskola, hogy lehetőleg könnyen hozzáférhető legyen;

2. a megye népességéhez s vagyonosságához képest megállapítja, hány % megyei adó vetendő ki, hogy az iskola fenntartási költségei fedezve legyenek;

3. a szorgalmas és vállalkozó néptanítók közül kijelöl egyet, a ki a módszer elsajátítása végett 1 évre államsegélylyel (lakás és ellátás) a vácsi intézetbe küldessék.

Az intézet fenntartási költségei a helyi viszonyoktól függnnek, általánosságban következők volnának:

---

*) Az 1880-ik évi népszámlálás szerint Magyarország- és társországaiban 19,874 volt a siketnémák száma. Vegyük tankötelesekül a 6-od részt, kitűnik, hogy 3,312 tanköteles siketnémánk van. Ezek közül évente csak 215—220 nyer oktatást? Mennyi teendő vár még reánk!

- a) a tanító évi fizetése 1000 frt és lakás;
- b) iskola helyiség — tanítói lakással — évi bére 300 frt;
- c) felszerelési költség 100 frt;
- d) szegénysorsu tanulók segélyezése 100—200 frt; összesen évi 1600 frt.

Ily csekély költséggel minden megyében létesülhetne siket-néma iskola, mely ha eredmény tekintetében nem is versenyezhetne az intézetekkel, de legalább segédkezet nyújtana ahhoz, hogy hazánk siketnémái lehetőség szerint kiképeztesse. Csak ha a törvényhozás ezen első intézkedést megtette, kezdődik a társadalom kötelezettsége s ekkor azután nyújtsa ez is segítő kezét.

A siketnémák zöme az alsóbb néposztályból kerül ki. A szülők szegények lévén, tanítási díjt fizetni nem bírnak. Még szerencsés helyzetben vannak azok, akik az iskola helyén laknak, mert bejárathatják gyermekeiket, de a szomszéd, vagy távolabb eső falvak lakói? Ezeket segítsen a társadalom, ezeket segélyezzék az egyletek, ezek számára gyűjtessék tőke, hogy szerencsétlen gyermekeik ingyen növendékei lehessenek az iskolának.

Találkozni fognak emberbarátok, kik földi javaikból e szerencsétlenek számára is juttatnak könyöradományt, talán tesznek alapítványt; nem fogja elzárni ajtaját a napszámos sem, ha e célra alamiznáért nála bekopogtatunk; segélyezni fogják az iskolát a községek egyenként és összesen s nemesebb dolgot alig cselekedhetnek. Hisz embertársukon segítenek vele.

Lehet-e nemesebb cselekedet, mint kisegíteni az embert szellemi tespedéséből s használható polgárrá tenni?

Lehet-e segély szentebb, mint ha a szülők szenvedését, — kik szerencsétlen gyermekeiket kétségbeesve szemlélik elgondolva, minő sors, minő jövő vár reájuk, — enyhíteni iparkodunk?

Bizonyára senkisé is zárkozik el, ha e szájalomra méltó gyermek sorsán elgondolkozik s bizonyára meglágyul szíve s adakozó lesz.

Oly sokat segíthet vele!

Kövessük e tekintetben is a külföld példáját. Emberbaráti érzelmeinket tekintve bátran kiállhatjuk vele a versenyt s erős azon meggyőződés, hogy a siket néma tekintetét sokan megértendik hazánkban is. Ne várjuk az államtól, hogy róluk mindenkép gondoskodjék, de ne várjuk a társadalomtól sem, hogy önszántából segélyt nyújtson.

A kormánynak nem kötelessége, hogy országos költségén intézetet nyisson, de igenis jogában áll, hogy a társadalmat erre

kényszerítse. A kezdeményezés csak tőle indulhat ki,* de a kivétel a társadalom-é, a melynek csak tanácsesal kell hogy szolgáljon.

A társadalom kezdeményezése mellett évszázadok mulhatnak el, míg számbavehető siketnéma iskolákkal birni fogunk, a kormány jóakaró kényszerítése mellett csak évtizedek kellenek.

Nemcsak emberbaráti érzelmeink követelik különben a négy-érzékűek nevelését, hanem közgazdasági érdekeink is. A tanulatlan siketnéma . . . fél ember, a ki segélyre szorul; a tanult . . . adófizető állampolgár. Első esetben minket adóztat meg, a másodikban ő is adózik.

Nem kell-e, hogy még önzésből is azok nevelése mellett emeljünk szót?

Hazánkban a kormány s a társadalom is hajlandó a siketnémák sorsán segíteni. Azonban a kezdeményezést egyik sem akarja megindítani. Előbbi a szorult pénzügyi helyzet, az utóbbi tájékoztatlansága miatt. Vajha sikerülne jelen soraimmal a kezdet nehézségeinek elhárításához hozzájárulnom s vajha rövid idő múlva felennlíthetném a fentt jelzett módon létesített siketnéma iskolák hosszu sorát . . .

S.

A siketnémák rajzoktatásáról.

A siketnémák tanításánál a többi disciplina mellett jelentékeny szerepe van a rajzoktatásnak is.

Vessünk csak egy tekintetet a siketnéma jövő életpályára s látni fogjuk, hogy az kiválólag az ipar terén nyer megvalósulást. A beszéd mellett az ipart űző siketnémának hathatós segítője lesz a rajzolni tudás.

S miért ne fejlesszük ezen képességét a siketnémáknak — rationalis uton és gyakorlati irányban, amidőn ez iránybani hajlamaik oly feltűnők s oly sokat ígérők.

Lehetséges-e az, hogy mi egy aranybányát felfedezve, azt kiaknáztatlanul hagyjuk?

Aknázzuk ki tehát a siketnémák ezen hatványozott képességét szellemi és anyagi jólétük gyarapítására.

Miután mindnyájan, kik tanítással foglalkozunk, az élet részére dolgozunk, számolnunk kell azon követelményekkel is, melyeket az megkíván.

S azért legőszintébb óhajom, hogy a siketnémák oktatásával foglalkozó kartársak is kellő méltatásban részesítsék ezen szakot s a helyes látás és értelem fejlesztésén kívül ismerjék fel benne még a távolibb czélokat is.

A következőkben megkísérleltem rövid vázlatát adni annak, miként volna a rajzoktatás a többi tárgyak keretében keresztül viendő.

E tekintetben támaszkodom azon tapasztalatokra, melyeket 3 évi praxisom alatt a siketnémák váci intézetében szereztem.

Azon vonzalom, szorgalom és jóakarát, melylyel a növendékek részéről találkoztam, jelentékenyen megkönnyíték nekem részükre a szerintem legjobb és legcélravezetőbb utat megtalálni.

Tanulmány tárgyává tettem a külföldi tanintézetek erre vonatkozó eljárását is, de bevallom, nem találtam meg benne azt, amit reméltem.

Az értesítőknél a rajzra vonatkozó része oly általános kifejezések körül mozog, miszerint nem zárkozhattam el azon meggyőződés elől, hogy ezen ügy ott is a legkezdetelegesebb alapon áll. Nem fejeznek ki semmi konkrét czélt, holott nyilvánvaló, hogy az nem lehet más, mint az ipari rajz-oktatás.

Ezen czélt tartottam tehát, mint a leggyakorlatibbat szem előtt. Jutalmam teljes volt, midőn annak keresztülvihetőségéről minden kétséget kizárólag meggyőződtem, sőt másokat is meggyőztem.

S most nézzük a gyakorlati kivitel. Egyuttal megnevezem ama segédeszközöket, műveket is, melyek a tanítót ezen munkájában támogatni fogják.

A tanmenetet három fokra osztom.

Első fok. Mondanom sem kellene, hogy ezen a fokon fog leginkább igénybe vétetni türelmünk és fáradtságunk.

Főgondunk leendő fokon a gyermeket a rendre és tisztaságra szoktatni. Következetes eljárásunk meghozza számunkra a legjobb gyümölcsöket s jelentékenyen megkönnyíti a gyors előrehaladást.

Tananyagul választjuk az egyenesvonalu s görbevonalu geometriai diszitményt.

Rajzeszközünk lesz: Egy czentiméteres négyzetes hálózatu rajzpapír világoskék nyomattal, kis vonalzó, irón, gummi és rajzeszköz. — Az első gyakorlatok abban fognak állani, hogy egyenes vonalakat rajzoltatunk vízszintes, függélyes és ferde irányban először vonalzó segítségével, utóbb szabadkézzel.

Azon sokak által vallott elv, hogy a gyakorlatot addig ismé-

teljük, míg az teljesen el nem sajátított, nem válik hasznára a haladásnak, mert a tanulót kifárasztja s az által benne az érdeklődést lankasztja.

Én kezdetben mindenkor beértem a féleredménynyel s csak a rend és tisztaság dolgában maradtam következetes. A további gyakorlatok abban fognak állani, hogy az egyenes vonal különféle helyzeteit geometriai kombinációkba foglalva, mint geometriai disztiményeket dolgozzuk fel vonalzó segítségével s utóbb ismét szabadkézzel.

Ilyenmő kombinációk lesznek: a maeandros különféle fajai, stylszerű fonatok és padozatminták. A minták élénkítésére igénybe vehetjük az úgynevelt sraffirozást is.

Óvakodjunk a növendékek elé nehéz s tulságosan complicált mintákat állítani. Válasszunk ki részükre a legegyszerűbbeket. Azokat mindenkor kedvvel fogják rajzolni.

Hogy a növendékekben az érdeklődés állandóan fentartassék, igen czélszerű a disztiményekben előforduló ismétléseket a lehető legkisebb számra szorítani, ahelyett azonban a növendékek szeme elé folyton újabb és újabb motívumokat állítsunk s az által fogalomköreiket tágítsuk.

Ha a növendékek száma nem nagy, úgy a tanító a mintát esetről-esetre maga rajzolja elő a növendék rajzlapjára, ellenkező esetben kis rajzlapokra előre dolgozza ki a kiválasztott feladatokat s óra előtt szétosztja a növendékek között.

A táblán való előrajzolást nem találtam célravezetőnek.

Ugyanigy járunk el a görbevonalu disztiménynél is. Itt első sorban begyakoroltatjuk a kört. Rajzoltatunk negyedkört, (ívet) félkört s azután kört.

Előfordul, hogy egynémely gyermek nem bírja fölfogni azonnal a szabályos görbe vonalat, ily esetben egy korong szemléltetése mindenkor célhoz fog vezetni.

A körzövel való begyakorlás után ismét szabadkézzel rajzoltatjuk a kört.

Elsajátíttatván ily módon a kör, könnyű leendő azt a görbevonalu disztiményben alkalmazni.

A görbevonalu disztiményre nézve ajánlatos minél több görbevonalu kombinációt eszközzel és szabadkézzel feldolgoztatni.

Ami a kiválasztandó témákat illeti, úgy ezekre nézve is csak azt ajánlhatom, hogy lehető egyszerűek és stylszerűek legyenek.

Buzdítólag hatott a növendékekre, hogy gyakrabban színes tintákkal és lúdtollal rajzoltattam. A kék és piros tintákkal kihuzott minták határozottan nagyobb érdeklődést költötték fel bennök s mintegy előkészíték őket a következők megértésére.

Ami az e fokon álló mintákat illeti, sajnálattal kell kijelentem, hogy azoknak rendszeres gyűjteményével ma még nem rendelkezünk.

A rendelkezésünkre álló minták igen sok esetben stylszerűtlenek, nem instructivak s czél nélkül complicáltak. Mindazáltal első sorban ajánlhatom a Földmivelés, ipar és kereskedelmi miniszterium által kiadott s Suppan Vilmos képezdei tanár által írt geometriai vezér-fonalnak mintalapjait, valamint a sokféle rajzoló geometriai tankönyvekben megtalálható mintákat.

Addig is, míg erre nézve czélszerűen összeállított minták nem fognak rendelkezésre állani, a tanító jó belátására marad a hasznavehető példák kiválogatása.

Ezekon kívül van még sok úgynevezett stygmographiai minta forgalomban, melyekben szintén találhatók jó motívumok — a számos hasznavehetlen között.

Amidőn csak a stylszerű és egyszerű tagozatu (einfach gegliederte Motive) mintákat ajánlom a t. kartársak figyelmébe, nem ok nélkül teszem azt. Mert, amily magasra fejlődik bennünk az igazi szépnak és nemesnek érzéke a jó minták feldolgozása által, ép annyira súlyedhet az a könyvmdász compositorok által feltalált s össze-vissza kuszált formák által.

A geometriai disztimény czélja, gyakorlati uton előkészíteni a növendéket ama geometriai tagozatok felismerésére és alkalmazására, melyek a következő fokon a két legnevezetesebb classicus stylus tanulmányozásával az alapformák (elemek) ismertetésekor lépten-nyomon előfordulnak. S így a növendékben nem csak a közügyesség fejlesztetik, de egyidőben megtanulja a geometriai alapdomokat ismerni — miáltal gondolkozásában is harmonia áll be.

Hogy a gyermekek ezen munkájok közben csakugyan gondolkoznak, legjobban bizonyítja ama általam gyakran észlelt tünevény, hogy gyakorlataikat más variatiókban dolgozták ki, mint ahogy az a mintán előrajzolva volt, szóval az alkotás, a compositio jelét adták.

Végül még csak egyet kívánok a t. kartársak tájékoztatására megjegyezni. Az „Organ“ valamelyik évfolyamában heves polemia

folyt a felett, vajjon czélszerű-e a stygmographiai papírt használni vagy sem. Messze vezetne ama kérdésnek a megvilágítása. Részemről határozottan ezen papír fentartása mellett nyilatkozom annál is inkább, miután azt úgy is csak rövid ideig vélem alkalmazandónak. Amint a gyermek jelét adja annak, hogy kezűgyessége és értelme bizonyos fokra emelkedett, úgy is azonnal átvisszszük őt a következő 2-ik fokra.

Ugyszintén igen tévesnek tartom némely szakférfiaknak ama fölfogását, hogy a rajz-gyakorlatoknál a környezet tárgyai egyszerű körvonalakban állitassanak elő. Az ily nemű gyakorlatok inkább a szemléltető-oktatás körébe fognak tartozni s nem a rajzórába, melynek céljai egészen mások.

Kitartás és jóakarát már e fokon is meghozza a kívánt eredményt, mely buzdítólag fog hatni tanító és tanítványra egyaránt.

(Folytatása következik.)

Ruby Mirosláv.

Hazai siketnéma-intézeteink és iskoláink.

— *A siketnémák váci kir. orsz. tanintézete.* Alapittatott 1802-ben országos közadakozásból. Van jelenleg 43 országos és 36 magán ingyen-alapítványa. Az intézet vegyes; bennlakó és bejáró növendékekkel bir. A lefolyt iskolai évben 100 növendéke volt, kiket az igazgató személyes felügyelete alatt a szaktanítók kivételével 11-en tanítottak. A tannyelv magyar s a módszer az általánosan elfogadott beszélési tanmód. Az intézet most fejezte be átmeneti korszakát, amennyiben még a volt igazgató alatt a vegyes tanmód volt az uralkodó, (mesterséges jelek és beszélés.) Szépen indult fejlődésében s van remény, hogy rövid idő alatt méltó helyet foglal el a világ legjobb tanintézetei sorában. Hátránya, hogy ketős czélt követ, az elméleti és ipari képzést.

— *A budapesti izraelita siketnémák országos intézete.* Alapítását néhai Fochs Antalnak köszöni, ki vagyonának $\frac{5}{6}$ részét (több, mint 400 ezer frt) hagyta erre a czélra. Az intézet működését 1877. febr. 14-én kezdte meg, jelenlegi diszes épületét azonban csak 1878. junius hó 2-án foglalta el. Van jelenleg 30

intézeti és 10, az országos iskola-alapból létesített ingyenes helye.*) A lefolyt évben 88 növendéke volt, kiket az igazgatóval együtt 4 férfi- és 6 nőtanító tanított. A tannyelv magyar, a felsőbb osztályokban németül is tanulnak. Az intézet rohamosan fejlődik s azon szerencsés helyzetben van, hogy kezdettől csak a beszélési tanmódot használta.

- *Az aradi siketnéma-iskola.* Még nem érkeztek be az adatok.
- *A temesvári siketnéma-iskola.* Még nincsenek meg az adatok.
- *Az új-futtaki magán siketnéma-iskola.* Három év óta áll fenn s vezetője Berencz Mihály, új-futtaki róm. kath. tanító. Ez évben 3 növendéke volt.
- *A kaposvári siketnéma-iskola.* Az adatok hiányzanak.

Külföldi szemle.

A *Revue internationale* juliusi számában közli azon siketnéma művészek neveit, kik az idei „Salonban“ műveiket kiállították. Tíz művész vett részt a kiállításban s közülök kettő: Choppin szobrász a pályadíjat, Berton Armand festő a második érmet nyerte el. Mindkettő még fiatal, legfiatalabb a siketnéma művészek közt. A többiek művei is figyelmet keltők voltak s közülök nem egy magasabb művészi tehetségre vallott. Vannak hazánkban is siketnémák, akik a művészi pályára léptek, azonban eddig önálló művet nem teremtettek, bár tán nem tehetségük, hanem vállalkozási bátortalanságukon múlik.

Az *Orgánból* vesszük át a következő áttekintést a német-országi siketnéma intézetekről. Németországban van: 97 intézet (1886) 6132 növendékkal, 543 tanító- és 55 tanítónővel. Az intézetek közül 24 állami, (Poroszországban csak 1, daczára, hogy 50 intézete van,) 31 tartományi, 9 kerületi, 8 városi, 12 egyleti, 7 püspöki és 8 magán vezetés alatt áll. Legkisebb intézet a tilsiti (5 növendék, 1 tanító) s legnagyobb a ratibori (251 növendék, 27 tanító). Legtöbb intézetnek 50—90 növendéke és 4—8 tanítója van s átlag minden osztály 11 tanulót számlál. Az intézetek közül 33

*) Tudtunkkal az orsz. isk. alapnak 20 ingyenes helye van. Ezek közül 10 a budapesti, 10 még most is a bécsi Deutsch-féle intézetnél töltetik be. Mi jögon használják fel a tisztán magyarországi alapítványt Ausztriában? Felhívjuk rá a budapesti intézet igazgató-bizottságának figyelmét.

az internatus (mi intézetnek mondjuk), 50 az externatus (iskola) és 14 a vegyes (bejáró és bennlakó növendékekkel.)

Mennyivel szerencsésebbek a németországi siketnémák, mint a mieink. Mennyi munkára és tevékenységre van még szükségünk, míg hasonló eredményt leszünk képesek felmutatni?

Könyvszemle.

A siketnémák oktatása a népiskolákban. Irta Fekete Károly, a siketn. kir. orsz. intézetének igazgatója. Ára 20 kr.; 10 példány megrendelése után 1 ingyenpéldány jár. Kapható a „Kalauz” kiadóhivatalában. A mű 27 lapon át behatóan foglalkozik a siketnémák oktatásának kérdésével. Álláspontjául a népiskolai együttes tanítást veszi fel, mert a hazai tanintézetek csekély számát tekintve, egyelőre erre szorulunk. Azon tanítóknak, akik érdeklődnek a siketnémák elhagyatott ügye iránt, melegen ajánljuk e füzetkét, épügy ajánljuk a szülőknek is, akik szerencsétlen gyermekeiket csak némi nevelésben is óhajtják részesíteni.

Vegyes közlemények.

— *Fekete Károly*, a váci siketnéma-intézet igazgatója ez évi szünidejét Schweiczban fogja eltölteni nem annyira egészségi, mint inkább tanulmányozási szempontból. Reménylem, hogy a schweiczi intézetek berendezését s állapotát az ő szakavatott s kipróbált tollából rövid idő múlva közölhetjük.

— *Felkérem* ez uton is lapom barátait és jóakaróit, hogy azt minél szélesebb körben terjeszteni sziveskedjenek. Egyúttal kérem azt is, hogy az e téren nyilvánuló legkisebb mozgalomról is értesítsenek.

Szerkesztői üzenetek.

— *Berenz M. Uj-Putlak.* Igéreted által feljogosítva, többet küldtem. Közreműködésedet kérem. — *Roboz J. Arad.* Szíves közreműködését kérve, óhajtanám az iskola adatait már a szeptemberi szám részére bírni. — *Milánkovits T. Kaposvár. Schäfer M. Temesvár.* Önöket is felkérem, hogy iskoláik állapotáról lehetőleg kimerítő értesítést küldeni sziveskedjenek. — *Fetzer M. Kölesd.* Mennyire haladt?

Előfizetési felhívás!

A siketnémák elhanyagolt állapotát tekintve azon óhaj vezérelt, vajha sikerülne azok sorsát minél szélesebb körben ismertté tennem. Reményilem, hogy megismerve azt, az érdeklődés oly irányban nyilvánulna, melytől e szerencsétlenek jövőjére üdvös eredmény volna várható. Szakértekezések és módszertani munkák kevés vonzerővel bírnak a nagy közönségre s nem alkalmasak arra, hogy általános érdeklődést ébresztszenek. A történelmi formát választottam tehát s munkámat

1887.

„A siketnéma-oktatás története hazánkban“

czim alatt fogom közrebocsátani. — Munkám két főrésze oszlik. Az első „A hazai siketnéma-oktatás ~~vagy~~ fejlődését 1886-ig“; a második „A siketnéma-oktatás jelenlegi állapotát“ tárgyalja. Tájékoztató végett „Bevezetést“ is csatoltam elé az oktatás keletkezéséről Európában s a később kifejtett két irány egyesítéséből létrejött úgynevezett bécsi iskoláról, melynek elveit a hazai első intézet is elfogadta.

Iparkoltam a szakember igényeit kielégíteni, de nem feledkeztem meg arról sem, hogy élvezhető könyvet nyújtsak a nem szakembernek is.

Történelmem 1887-ik évi deczember hóban fog megjelenni 10—12 iv terjedelemben s előfizetési ára 1 frt. Bolti ára 1 frt 20 kr. lesz. Az előfizetési pénzek, vagy bejelentések — postautalványon, vagy levelező lapon — legkésőbb deczember hó 10-éig küldendők be.

A tiszta jövedelem a siketnémák javára létesítendő „Segélyalap“ megkezdésére fog fordíttatni.

A jóteköny ezél iránti tekintetekből munkámat az érdeklődők kiváló figyelmébe bátorkodom ajánlani.

Scherer István.